ERVEN PIECK

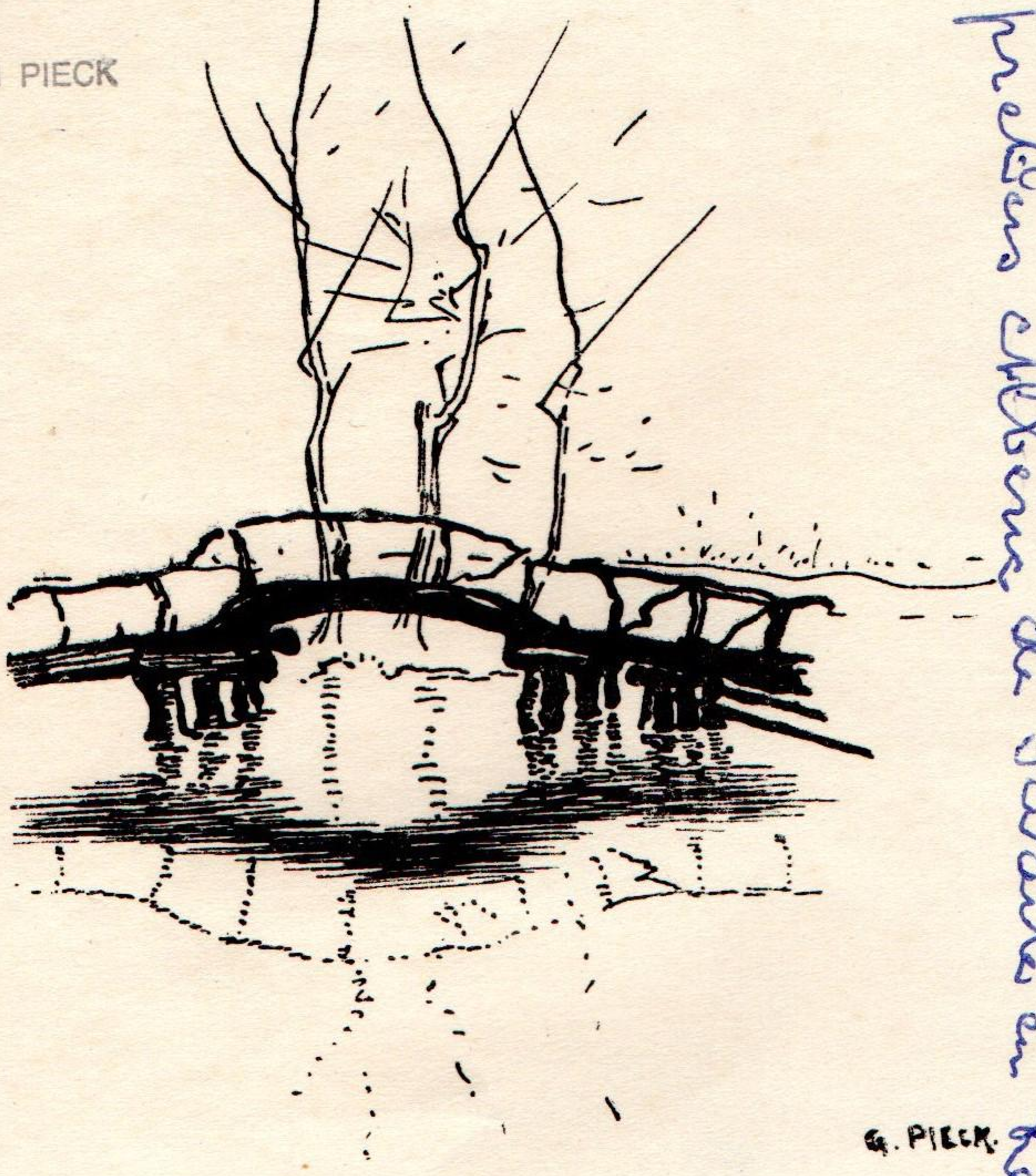

bij de Zomerbonst in 't Bos v. Bredius
Spreken Albéric de Swarte en René de Clercq.

No. 1 Op de Zondag ná de 11de Juli 1915 maakten m'n Vader, m'n drie Zusters en ik kennis met René de Clercq als spreker en als Vlaams strijder. Als Dichter kenden we hem al! Maar van de Vlaamse Strijd wisten we voordien nog niets. Zijn vurige en toch rustige rede maakte diepe indruk. M'n moeder - die thuis had moeten blijven - sprak later nog dikwijls van de geestdrift waarin we toen thuiskwamen! M'n Vader abonneerde zich op de Vlaamse Stem". Daarin stond toen juist „Harmen Riels" als vervolg-verhaal, zodat we, zowel over de Strijd als over de levensgeschiedenis van René de Clercq meer te weten kwamen. 't Plan rees bij ons, hem met Sinterklaas (5 December) te verrassen. De kinderen geschenkjes, Mevrouw bloemen en de Dichter een portefeuille - getekend door mijn jongste Zuster Gretha, met enige pastels en tekeningen van mij, en een voorblad met een gedicht van m'n Vader. 't Refrein „Vrienden vond Ge in het Gooi, kleine plek vol Hollands mooi!" is uitgekomen. We hebben 't grote Voorrecht gehad tot 't laatst toe tot zijn Vrienden te behoren. - M'n Vader plaatste op Sinterklaasavond de pakjes op de stoep, belde, en kwam toen op een draf bij ons achter de bomen staan aan de overkant. René deed zelf open, na een korte aarzeling nam hij de pakjes mee naar binnen. 't Was prachtig gelukt, niemand had ons gezien! Toch was 't na enige dagen - door de speurzin van Karel Platteau - al uitgekomen dat wij de daders waren! (René kende Karel al goed, doordat beiden veel in 't „Bosch van Bredius" kwamen. René om rustig na te denken, en te werken, Karel met zijn beide kleine kinderen. Samen kwamen ze dan langs de stille zonnige „Huizerweg" waar wij hen dan voorbij zagen komen.) Op 9 December kwam René - vergezeld van Karel - voor 't eerst bij ons in huis! Zeer tot ieders spijt waren mijn Vader en oudste Zuster nog niet thuis uit Amsterdam, waar mijn Vader hoofd van een school en Marie onderwijzeres was. René beloofde de Zondagmiddag daarna terug te komen. Zo gebeurde het! Een band was er met mijn Vader direct door beider grote belangstelling en liefde voor boeken. 'k Zi

ERVEN PIECK

ERVEN PIECK

G. PIECK

ze nog samen voor mijn Vaders boekenkast staan, boeken even in handen nemend, en sprekend over schrijvers die hun grote bewondering hadden. Goethe en Shakespeare kwamen ter sprake. Later op de avond vertelde René nog veel over Vlaanderen en „de Zaak" en ook geschiedenissen uit zijn jeugd, over mensen en toestanden in die tijd in de buurt van Deerlijk. Zoals hij ze later ook beschreef in „Te Lande". 't Was 's avonds laat toen hij vertrok. 't was voor ons allen een heerlijke dag geweest. – Bij 't vertrekken, nodde hij mijn Vader Gretha en mij om de volgende Zondagmiddag bij hem te komen, daar hij graag wilde dat we gedicht, portefeuille en tekeningen zouden ondertekenen. Zo leerden we ook zijn kinderen en zijn tweede Vrouw kennen (de Zuster van zijn eerste Vrouw die de Moeder van Karel, Elsa en Joost was) Ook met hen is de vriendschap gebleven.

In Bussum kwam hij dikwijls bij ons binnen op de Zaterdagmiddagen, als ook de fam. Plattéau gezeteld kwam. Er werd piano gespeeld gezongen, veel gepraat en veel gelachen. – 'k Zal nooit de middag vergeten dat hij „de Klimmenden" had gedicht! Hij was geweldig in stemming en telkens opnieuw begon hij 't voor te dragen, ons allen meeslepend! „Vlaanderen wil op de berg, Holland staat op de top!" Er werd nog een woord veranderd, een leesteken geplaatst. En dan wéér en dan nóg eens. En dan weer het juichend slot: „Wij stijgen! „Wij komen er op!" – In 't najaar 1917 heeft hij voor Greetje en mij enige malen in de morgenuren geposeerd. We hebben toen beiden een portret van hem getekend! Kort te voren hadden ook Joan Collette en Juffrouw Ela Meester zijn portret getekend, „hij zweette dan water en bloed" zoals Karel Plattéau dat uitdrukte. Maar bij ons kon hij zelf ook rustig zitten werken. 'k Kon dat duidelijk aan zijn gezicht zien, en even later haalde hij papier en potlood te voorschijn en maakte een paar aantekeningen. – Hij vond zelf dat in onze tekeningen niet alléén de Kracht was uitgedrukt maar ook de Weemoed van zijn Wezen! We waren heel blij om die waardering' uitspraak over ons werk.

2. Zowel in Bussum als later hier aan de Rading kwam
= ik ~~zoveel mogelijk zitten~~ deed luisteren als mijn Vader en René zaten te praten, waarbij veel al 't werk, ~~de~~ Vlaanderen, en de Vlaamse Beweging ter sprake kwamen, wat voor hem eigenlijk

ERVEN PIECK

ERVEN PIECK

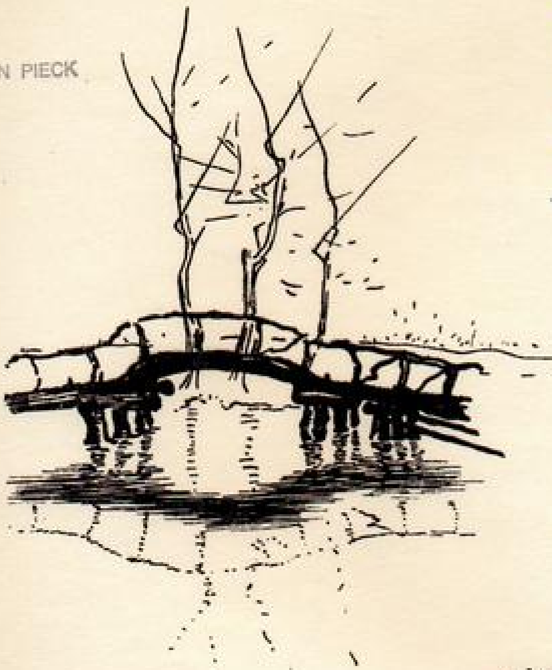

G. PIECK

Zèn geheel was. Mijn Vader had steeds een zeer bijzondere belangstelling voor geschiedenis, zowel voor Vaderlandse als Algemene Geschiedenis, - waarover hij ook zeer veel gelezen had. Daarbij sloot nu de geschiedenis van België en de Vlaamse Zaak aan!. Hij had véél mensenkennis - vooreerst als onderwijzer opgedaan bij kinderen - en kinderen zijn Kleine mensen", was zijn vaste uitspraak - en later op vergaderingen ens. van de Vereniging van Hoofden van Scholen in Amsterdam waarvan hij jaren secretaris en later Voorzitter was. Die mensenkennis kwam dikwijls naar voren in gesprekken over toestanden en figuren uit de Vlaamse Beweging. - Hij had ook de gave om een lang, bij tussenpozen gevoerd, rustig gesprek, in weinig woorden samen te vatten en tot een slotsom te komen. En dan René - voldaan met die samenvatting - „Dàt is 't, dàt is 't, Antoon!" - Beiden waren grote Natuurliefhebbers, en beiden uitten dat in dichtvorm. Mijn Vader heeft veel kindergedichtjes gemaakt die graag geplaatst werden in de Zondagskinderkrant van 't Alg. Handelsblad. Ook schreef hij enige kinderboeken, ~~[illegible]~~ o.a. „Hoe ik schilder werd", óók de levensgeschiedenis van een kunstenaar. - Beiden doorzagen vlug beweegredenen van hun medemensen, en beiden zagen vlug en gráág de belachelijke kant. Maar naast vele overeenkomsten, waren er veel tegenstellingen. Mijn Vader hield zich uiterlijk zeer bedaard en rustig. René uitte zich snel en vol vuur. Mijn Vader was nergens zo graag als in eigen huis, René verliet zijn huis veel en deed overal zijn indrukken op. 's Avonds trok hij dikwijls ~~[illegible]~~ naar Blaricum, naar de Vlaamse schilders, Gust de Smet en Frits v. d. Berghe. Soms kocht hij werk van hen en ~~[illegible]~~ dan 's nachts midden in de ~~[illegible]~~ beladen met een groot schilderij, de lange tocht over de hei terug. In veel later tijd bezocht hij 's avonds dikwijls nog een paar uur een klein Bussums café om daar met eenvoudige mensen een spelletje domino ~~[illegible]~~ te spelen. 't Was dáár dat hij "klein" uit het Zonnefluitje" ontmoette.

Vraag 3 ~~Het Zonnefluitje werd ge- schreef hij in de zomer en nazomer 1925. Bij elk bezoek bracht hij mee wat hij ge- zet in de tussentijd geschreven had, en las 't ons voor. [illegible]~~

~~Het was na een zeer moeilijke en veelbewogen tijd dat.~~

ERVEN PIECK

~~Van~~ Over Ria ~~vertelde~~ sprak hij ~~…~~ bij ons
~~niet~~. Karel Plancken vertelde ~~aan~~
~~mijn Vader~~, over de moeilijkheden
daarin René en ~~…~~ zijn gezin
zich bevonden. We hadden daarna
al wel lang veel vermoed. Nadat
hij begreep dat wij er ~~…~~ van wisten
kwam hij een poos niet aan de Rading.
Pas na ~~een~~ onze Nieuwjaarswens vragen kwam hij
weer, bracht uit Brock de Riefde mee
en sprak over alles ~~…moeilijkheden alle~~
De kinderen waren al een poos naar
Vlaanderen sinds Juli 1921.
In 1919 verhuisden we naar de Rading.
In 1920 kwam bij ons 't grootst
Verdriet. ~~Mijn jongste~~ Zuster Greta
overleed na ~~een~~ ~~zes~~ week ziek zijn. –

ERVEN PIECK

Vraag n° 2.

Zowel in Bussum, als later hier aan de Rading" 's zomers altijd buiten in de tuin, als mijn Vader en René – rustig rokend – zaten te praten. Daarbij kwam veelal 't Werk, Vlaanderen en de Vlaamse strijd ter sprake, wat voor hen Eén Geheel was. –

Mijn Vader had steeds een zeer bijzondere belangstelling voor geschiedenis, zowel voor Vaderlandse als Algemene Geschiedenis, waarover hij ook zéér veel gelezen had. Daarbij sloot nu de eigentijdse Geschiedenis van België en Vlaanderen aan! Hij had véél mensenkennis, vóóreerst opgedaan als onderwijzer bij kinderen – en „kinderen zijn kleine mensen" was zijn vaste uitspraak. Ook bij zijn eigen kinderen. Want mijn beide jongere Zusters en ik hebben véél les gehad van mijn Vader en Moeder, die vóór haar huwelijk ook bij 't onderwijs was geweest! Op vergaderingen leerde hij ook veel mensen kennen, zoals bij de Vereniging van Hoofden van scholen in Amsterdam waarvan hij jaren Secretaris en later Voorzitter was. Die mensenkennis kwam dikwijls naar voren in gesprekken over toestanden en figuren uit de Vlaamse Beweging. Hij had ook de gave om een lang bij tussenpozen gevoerd, rustig gesprek in weinig woorden saam te vatten en tot een slotsom te komen. En dan René – voldaan met die samenvatting: „Dàt is 't dàt is 't, Antoon!" – Beiden waren grote Natuurliefhebbers, en beiden uitten dat in dichtvorm. Mijn Vader heeft veel kindergedichtjes gemaakt die graag geplaatst werden, en ook wel uitgegeven zijn! Ook schreef mijn Vader verschillende kinderboeken o.a. „Hoe ik schilder werd" dat ook de levensgeschiedenis van een kunstenaar is. Beiden doorzagen vlug beweegredenen van hun medemensen, en beiden zagen vlug en graag de belachelijke kant. Maar naast veel overeenkomsten waren er veel tegenstellingen. M'n Vader hield zich uiterlijk zeer bedaard en rustig. René uitte zich snel en vól vuur. M'n Vader was nergens zó graag als in zijn eigen huis. René verliet zijn huis veel en deed overal zijn indrukken op. 's Avonds trok hij dikwijls naar Blaricum, naar de Vlaamse schilders Gust de Smet en Fritz v.d. Berghe. (Soms kocht hij wérk van

ERVEN PIECK

ERVEN PIECK

ken, dat later gedurende 't verblijf van 't gezin de Clercq in Brussel, bij ons in huis heeft gehangen. En dáárna, ± 1919 en 1920 -toen René de Kunsthandel de "Blauwvoet" had opgen was begonnen, - in Bussum en in andere plaatsen werd tentoongesteld. -). ~~Later ± 1919-20~~ Toenging hij 's avonds dikwijls nog wat naar een klein Bussums café, om er met eenvoudige mensen een spelletje domino te spelen. 't Was daar, dat hij Hein "uit het Zonnelichtje" ontmoette. In 1920 kwam hij ons 't grote verdriet. Greetje overleed op driejarige leeftijd na een heel korte ziekte. Hoewel hij zeer vertrouwelijk met elkaar spraken sprak hij bij ons nooit [illegible] Karel Mallebrancke vertelde ons daarover met veel zorg. Toen René wel aanvoelde dat we daar van op de hoogte waren ~~gehoord hadden~~ ~~spraak bleef~~ kwam hij een poos niet meer naar de Rading. Pas na Nieuwjaar kwam hij weer en bracht het "Boek der Liefde" mee! Hij sprak toen over zijn moeilijkheden. Over Ria zeide hij dat zij eigenlijk overeenkwam met de figuur van "Noirette" uit Harmen Riels. Ik moet dat toen voorvoeld hebben, zeide hij, dat zij in mijn leven zou komen. Later bleek dat Ria toch anders handelde dan Noirette. ~~I Toen hij de~~ Toen hij voorgoed naar Amsterdam ging, de laatste maal vanuit Bussum hier kwam, liepen we nog laat, alleen ~~alleen samen~~ in de schemeravond in de tuin. In de verte langs de spoorbaan hoorden we een boerenjongen zingen. René neuriede de wijs mee. 'k Voel nu al wel hoe ik naar den Buiten zal verlangen als ik eenmaal in Amsterdam zal zijn, zei hij. Die eerste tijd had hij het daar heel moeilijk. De kinderen waren vanuit Bussum naar Marie's zusters in Vlaanderen vertrokken, later gevolgd door Alice. Bij ons was 't grote verdriet, ~~daar~~ Greetje was in Maart overleden: de Mallebrancke's vertrokken terug. Hij leidde toen een kluizenaarsleven, zoals hij het noemde in de Bronckhorststraat in Amsterdam. Ook financieel had hij het uiterst moeilijk. Alice keerde terug en hielp hem verhuizen naar de Bestevaerstraat, naar een goedkoper huis. Na die heel moeilijke tijd kwam in de zomer 1925 Ria over. Zij kwam een keer apart bij ons. Zij was opgewekt en stelde zich gemakkelijk aan. Daarna

Hij maakte [illegible] geheel [illegible] meestal [illegible]

werd het leven voor René eerst weer wat minder moeilijk. Hij had weer tijd om wat te werken ~~en~~ Ria zorgde voor 't huis. Ook financieel was het toen weer wat minder nijpend, daar Ria daar in de buurt muziek-lessen gaf. In de zomer van 1925 schreef hij 't [illegible]

ERVEN PIECK

dat ogenblik liet de muziek hem niet los. In een zeer snel tempo ontstond een groot aantal liederen, soms woorden en muziek te gelijk. „Woorden en melodie werden gelijk geboren" zeide hij dan. 't Was in die tijd (Vraag 5) dat hij dikwijls na de redactievergadering van de Toorts bij ons kwam. Voor zover ik mij herinner bezocht hij die vergaderingen geregeld en zéker had hij er een belangrijke plaats, zoals eigenlijk overal waar hij kwam, zijn woorden toonaangevend waren. – Vraag 6 In 1924 of 25 maakte hij 't plan samen met mijn Vader een bloemlezing samen te stellen uit 't werk van Nederlandse en Vlaamse dichters en schrijvers. Hoewel de gezondheidstoestand van mijn Vader al enige tijd zeer achteruitgaande was, voelde hij veel voor 't plan, en bij René's bezoeken werden de middaguren daaraan gewijd. 'k Zat er steeds bij om hen, zo samen aan 't werk, te tekenen en te schilderen. Ook genoot ik er van hen beurtelings te horen voorlezen, als ze iets heel moois gevonden hadden. 's Avonds kwam dan de muziek weer, die ons aller grote belangstelling had. Marie studeerde weer piano. Zij had toen Greetje zo mooi speelde, er niets meer aan gedaan. Nu kon zij, door 't spelen van de muziek die René had geschreven, hem helpen! – In de zomer van 1925 kwam Ria voor 't eerst met René mee, op ons verzoek. Zij was vriendelijk en vrolijk, en was ook gauw thuis bij ons. 's Avonds speelde zij piano, maar niet de muziek van René. „Zij ziet mij liever als Dichter", zei René later. De eerste bundels muziek die zijn uitgegeven werden door Lieven Duvosel enigszins bewerkt. Bij de later uitgegevenen was Jef van Hoof hem behulpzaam. Maar René zelf kon er geen belangrijke verbeteringen in zien. En wij helemaal niet! –

ERVEN PIECK

A[illegible] eerste [illegible]

– Over Ria heeft René bij ons jaren lang nooit gesproken. Karel Platteau, die wel aanvoelde dat wij toch veel begrepen, sprak met veel zorg over René en zijn Gezin!

z.o.z. no VI Z.O.Z.

VI Toen René begreep dat we
wèl veel ~~begrepen~~ wisten over de
toestand in zijn Gezin, ~~bleef~~
kwam hij enige tijd niet aan
de Rading. Begin Februari 1924
kwam hij wèer en bracht een
exemplaar van „Het boek der
Liefde" mee. Hij zeide toen dat
„er altijd iets droevigs was
voor hem in 't verschijnen van
een boek, omdat dan de
èchte inspiratie eigenlijk al-tijd al voorbij was
't Was na dit bezoek dat hij 't gedicht
Sterrende dat hij des avonds op weg naar Amsterdam ~~na dit bezoek~~
had geschreven. Dikwijls zaten we nog tot
in de nacht erover te praten, hoe we hem
zouden kunnen helpen. Maar we wis-
ten [illegible] géén Oplossing. Hij schreef nog steeds
veel muziek, wat hem steeds veel inspan-
ning kostte. Hij zag er vermagerd en bleek
en dikwijls zéér vermoeid uit. Nu en dan
had hij last van zijn maagkwaal, ~~die~~
hem al van zijn jonge tijd af nu en dan hin-
derde. Na dat bezoek kwam hij weer regelmatig
en sprak ook openlijk over alles. De familie
~~Plattoni was terug naar Vlaanderen~~ afgelopen tijd, 't Werd
wel ~~wat eenzamer. Maar steeds ontstond er nieuwe~~
~~muziek.~~

I

Op de bijeenkomst van Vlamingen en Hollanders in 't Bos van Bredius - in 1915 - leerden we René de Clercq kennen, - als strijder voor de rechten van Vlaanderen en als meeslepend redenaar. - Enige maanden later - naar aanleiding van een Sinterklaasverrassing - maakte hij ook kennis met ons gezin. - In 1916 mochten we voor 't eerst zijn verjaardag - op 14 November - mede vieren! M'n 3 zusters en ik gingen 's avonds naar 't huis op 't Singel. Er was toen al een kringetje vrienden van de familie de Clercq bijeen! Vooreerst de familie Platteau, die al 's morgens te voet uit 's Graveland waren gekomen. Ook de Heer en Mevrouw de Lange die in een mooi huisje aan de Utrechtse weg in Hilversum woonden. René ging daar 's avonds nogal eens heen. Mevrouw de Lange speelde piano en de beide heren zongen. De straatweg was toen nog zo stil, dat zij soms midden op de weg gingen staan zingen, omdat het daar - onder de bomen - zo mooi klonk! - Ook waren er de Heer en Mevrouw Schneider, buurtgenoten van de familie de Clercq. - De jarige zag er verheugd uit! Hij ging zelf met een groot blad met borreltjes rond! Karel Platteau zong van „'t Loze Vissertje" en de Heer de Lange van „het Kwezelke". - De Platteau's moesten niet te laat vertrekken! Zij waren met 2 kinderwagens, in de één zaten Maria en Jozef (3 en 2 jaar oud) en in de andere lagen de nog zeer jeugdige tweeling! Onder aan beide wagens hing een fietslantaren, de wegen waren toen niet verlicht! 't Overige gezelschap deed hen in de tuin lachend uitgeleide! En in de ijskoude wind en de duisternis zagen we de slingerende lantarens verdwijnen. Maar we hoorden Karel nog zingen! - Ook wij bleven niet lang meer, want 't was 's morgens bijna altijd al weer vroeg

ERVEN PIECK

II dag! En we moesten thuis
alles nog in kleuren en geuren
vertellen over de gezellige avond!
— 14 dagen later – op 28 November –
was 't de verjaardag van Jeanne
Platteau. René had die morgen
voor ons geposeerd. (Greetje en ik
tekenden zijn portret. Alice
kwam – met Marva in 't wa-
gentje – hem afhalen om naar
's Graveland te gaan. Mijn
beide jongere zusters – Betty
en Greetje – en ik – gingen gelijk
mee. 't Was een donkere mist-
dag, maar 't Spanderswoud was altijd indruk-
wekkend! – Toen we bij de Platteau's aankwamen
werden we meteen aan de reeds gedekte Ta-
fel genood!

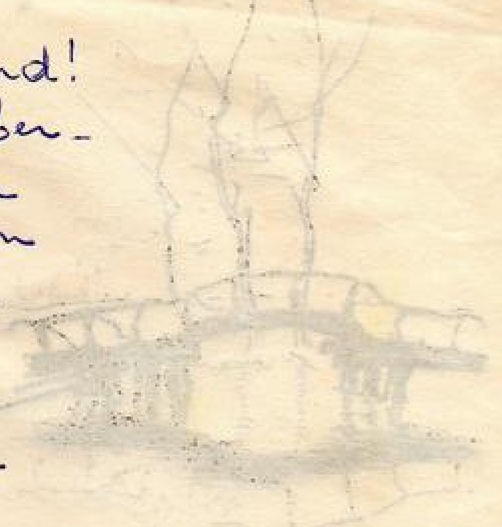

I

Afschrift van brief aan K. Hulpiau op Vraag nr. 1 — 17-2-1970

G. PIECK

Op de Zondag na 11 Juli
1915, bij de samenkomst in 't
"Bos van Bredius" (sprekers
"Alberik de Swarte en René
De Clercq) maakten m'n Va-
der, m'n drie Zusters en ik
kennis met René de Clercq
als spreker en als Vlaams
Strijder. Als Dichter kenden
we hem al! Maar van de
Vlaamse Strijd wisten we vóór
dien nog niets. Zijn vurige,
toch rustige rede maakte
diepe indruk! Mijn Moeder
- die thuis had moeten blijven
- sprak later nog dikwijls van
de "Geestdrift", waarin we toen thuiskwamen! M'n Vader
abonneerde zich op de "Vlaamse Stem", waarin toen juist
"Harmen Riels" als vervolgverhaal verscheen! Zoodat we
zowel over de strijd als over de levensgeschiedenis van
René de Clercq méér te weten kwamen! 't Plan rees bij
ons hem met Sinterklaas (5 December) te verrassen. - De kin-
deren geschenkjes, Mevrouw bloemen en de Dichter een por-
tefeuille - getekend door m'n jongste Zuster Gretha, met
enige pastels en tekeningen van mij, en met een voorblad
met een gedicht van mijn Vader! 't Refrein: "Vrien-
den vond ge in het Gooi, kleine plek vol Hollands mooi!"
is uitgekomen. We hebben 't grote Voorrecht gehad, tot 't
laatst toe, tot zijn Vrienden te behoren - Mijn Vader
plaatste op Sinterklaasavond de pakjes op de stoep,
- belde, en kwam toen - op een drafje - bij ons achter de
bomen staan, aan de overkant. - René deed zelf open,
na een korte aarzeling nam hij de pakjes mee naar
binnen! - 't Was prachtig gelukt, niemand had ons ge-
zien! Toch was 't na enige dagen - door de speurzin van
Karel Platteau - al uitgekomen dat wij "de daders" wa-
ren! (René kende Karel al doordat beide veel in
't Bos van Bredius wandelden. René om er rustig
na te denken en te werken, Karel met zijn beide
kleine kinderen. Samen zagen we hen dan langs ons
huis komen, langs de stille zonnige Huizenweg)! Op 9 De-
cember kwam René, vergezeld van Karel - voor 't eerst
bij ons in huis. Mijn Vader en oudste Zuster Marie wa-
ren - zeer tot ieders spijt - nog niet thuis uit Amsterdam
waar mijn Vader hoofd van een School en Marie onderwij-

K. Hulpiau
Duchêneplein 6
1160 Brussel

ERVEN PIECK

waar mijn Vader, hoofd
van een school en Marie
onderwijzeres was.

II – René bracht een exemplaar van "De Zware Kroon" mee die toen pas was verschenen –

G. PIECK

Zeres was. René beloofde een Zondagmiddag terug te komen. En zo gebeurde het! Een band was er met mijn Vader direct door beider grote belangstelling en liefde voor boeken. Ik zie ze nog samen voor mijn Vaders boekenkast staan, boeken even in handen nemend, en sprekend over schrijvers die hun bewondering hadden. Goethe en Shakespeare kwamen veel ter sprake. Later op de avond vertelde René nog veel over Vlaanderen en over „de Zaak". Ook geschiedenissen uit zijn jeugd, over mensen en toestanden in die tijd in de buurt van Deerlijk, zoals hij ze later ook beschreef in „te Lande". 't Was laat toen hij vertrok, voor ons allen was 't een heerlijke dag geweest. Bij 't vertrekken nodde hij mijn Vader, Gretha en mij, de volgende Zondagmiddag bij hem te komen, om gedicht, portefeuille en tekeningen te ondertekenen. Zó leerden we ook z'n kinderen en zijn tweede Vrouw kennen. Ook met hen is de Vriendschap gebleven. – In Bussum kwam hij dikwijls bij ons binnen op de Zaterdagmiddagen als ook de familie Blatteau geregeld kwam. – Er werd piano gespeeld, gezongen, veel gepraat en veel gelachen. Ik zal nooit de middag vergeten dat hij de Klimmenden" had gedicht. Hij was geweldig in stemming toen hij op terugweg uit 't Bosch van Bredius" bij ons binnenkwam. En telkens opnieuw begon hij 't voor te dragen, ons allen meeslepend! „Vlaanderen wil op de berg, Holland staat op de top!" Er werd nog een woord veranderd, een leesteken geplaatst. En dan wéér, en dan nog eens. En dán weer het juichend slot: „Wij stijgen! Wij komen er op!" ✗ In 't najaar heeft hij voor Greetje en mij verscheidene malen in de morgenuren geposeerd. We hebben toen beide een portret van hem getekend. Kort te voren hadden eerst Joan Collette en toen ook Annie de Meester zijn portret getekend, hij zweette dan water en bloed" zoals Karel Blatteau dát uitdrukte. Maar bij ons kon hij zelf ook rustig zitten werken. Ik zag het duidelijk aan zijn gezicht, als hem ~~iets in~~ ~~enige~~ een mooie gedachte regels invielen! Even later haalde hij dan papier en potlood ~~uit~~ te voorschijn en maakte een paar aantekeningen. – Hij vond zelf, dat in onze tekeningen niet alléén de Kracht was uitgedrukt „maar óók de Weemoed van zijn Wezen!" We waren heel blij om die uitspraak over ons werk!

ERVEN PIECK
ERVEN PIECK

II

Vraag no 2
Zowel in Bussum, als later hier aan de Rading, 's zomers altijd buiten in de tuin, zat ik zo graag te luisteren als m'n Vader en René - rustig rokend - zaten te praten. Daarbij kwam meestal 't Werk, Vlaanderen en de Vlaamse Strijd ter sprake, wat voor René één Geheel was. – Mijn Vader had steeds een zeer byzondere belangstelling voor Geschiedenis zowel voor Vaderlandse als Algemene Geschiedenis, waarover ~~beiden~~ hij ook zéér veel gelezen had. Daarbij sloot nu de eigentijdse Geschiedenis van België en Vlaanderen aan! Hij had véél mensenkennis, die dikwijls naar voren kwam in gesprekken over toestanden en figuren uit de Vlaamse Beweging. Hij had ook de gave om een lang, bij tussenpozen gevoerd, rustig gesprek in weinig woorden saam te vatten en tot een slot-som te komen. En dan René - voldaan met die samenvatting: „Dàt is 't, dàt is 't Antoon!" – Beiden waren grote Natuurliefhebbers, en beiden uitten dat veelal in dichtvorm. Mijn Vader heeft heel veel gedichtjes voor kinderen geschreven en ook verscheidene kinderboeken in proza. o.a. „Hoe ik schilder werd", waar in de levensgeschiedenis van een kunstenaar wordt beschreven. – Beiden doorzagen vlug de beweegredenen van hun medemensen, en vlug en gráág zagen zij daarvan beide de belachelijke kant! Maar naast veel overéénkomsten, waren er ook veel tegenstellingen! M'n Vader hield zich ~~uiterlijk~~ zéér bedaard, en rustig, René uitte zich snel en vol vuur! M'n Vader was nergens zó graag als in zijn eigen huis, René trok er graag en veel op uit en deed overal zijn indrukken op. – In die eerste tijd bezocht hij dikwijls de Vlaamse schilders Gust de Smet en Fritz v. d. Berghe in Blaricum. In de nacht keerde hij dan over de stille heide terug naar Bussum. In later tijd ± 1920 ~~of z~~ bezocht hij 's avonds

ERVEN PIECK
VEN PIECK

I

dikwijls een klein café in de Brinklaan in Bussum, waar hij met de andere bezoekers graag een spelletje domino speelde. 't Was dáár dat hij „Hein" uit het Zonnefluitje ontmoette. —

Vraag nº 3. Het Zonnefluitje" schreef hij in de Zomer en nazomer van 1925. 't Was na héél moeilijke en zware jaren dat hij dit boek schreef. — Bij ons was in 1920 het Grote Verdriet gekomen. Greetje, m'n jongste Zuster was in 1920 op 31 Maart na een korte ziekte heengegaan. Wij moesten verder zonder haar stille blijheid, haar uitbundige schaterlach, haar prachtige Zangstem, haar wonderlijk pianospel, haar fijne en toch krachtige tekeningen en etsen, haar kleine caricaturen die zij in één ogenblik met enkele lijnen op 't papier zette, als er een voorval haar als zeer lachwekkend of „nooit-verwacht" trof. Zo is er nog een schetsje van René, staande op een schommel bij Oud-Valkeveen. Zij schreef er onder: „Echt Gebeurd!"

In de Zomer van 1920 begon René muziek te schrijven. Hij vertelde ons hoe dat gekomen was. Op een nacht werd hij wakker van prachtige muziek. Hij lag te luisteren, en te genieten maar hij werd gedreven er iets van op te schrijven. Hij was zéér muzikaal maar niet geschoold. 't Enige instrument dat hij bespeelde was de fluit. Met behulp dáárvan, gelukte 't hem na veel moeite iets van de zo wonderlijk-gehoorde muziek aan te tekenen. Toen hij eindelijk — heel moe van 't ongewone werk — weer te bed lag, klonk er een luide overwinnings-muziek, „een soort fanfare," zeide hij. Van af dat

ERVEN PIECK

Maartensdijk in 1919

V/ogenblik liet de muziek hem niet los. In een zeer snel
tempo ontstond een groot aantal liederen, soms werden
„Woorden en muziek tegelijk geboren." zeide hij dan.
't Was in die tijd (Vraag 5) dat hij dikwijls na de redactie
vergadering van de Toorts bij ons kwam, steeds met zijn por-
tefeuille met muziek onder de arm. Voor zover ik het mij
herinner bezocht hij die vergaderingen geregeld en zeker
had hij er een belangrijke plaats, zoals overal waar hij
kwam zijn woorden toonaangevend waren.—
Vraag 6. In 1924 – of 25 maakte hij 't plan samen met m'n
Vader een bloemlezing samen te stellen ~~van~~ uit werken van Nederlandse
en Vlaamse dichters en schrijvers. Hoewel de gezondheids-
toestand van m'n Vader al enige tijd achteruitgaande was
voelde hij toch veel voor 't plan, en bij René's bezoeken werden
de middaguren daaraan gewijd. Ik zat er steeds bij om
hen zo samen aan 't werk te tekenen en te schilderen.
Ook genoot ik ervan hen beurtelings te horen voorlezen
als ze iets heel mooi gevonden hadden! 's Avonds
kwam dan de muziek weer, die ons aller grote belang-
stelling had. Marie studeerde weer piano. Zij had – toen
Greetje zo mooi speelde – er niet veel meer aan gedaan.
Nu kon zij – door 't spelen van de liederen die René in
de afgelopen week geschreven had, hem helpen de muziek
verder af te werken. Dit waren avonden vol leven, waar
we allen zeer van genoten! – In de zomer van 1925,
kwam Ria – op ons verzoek voor 't eerst met René mee
Zij was vriendelijk en vrolijk, en was ook gauw thuis bij
ons. 's Avonds speelde zij piano, maar niet de mu-

ERVEN PIECK

ziek van René. Zij ziet mij liever als dichter," zei René
later. De eerste bundels die zijn uitgegeven zijn door
Lieven Duwosel enigzins bewerkt. Bij de latere heeft
Jef van Hoof 't een en ander gewijzigd. René zelf kon er
geen belangrijke verbeteringen inzien. En wij hele-
maal niet!!! Over Rita heeft René bij ons de eer-
ste jaren, dat hij haar kende, nooit gesproken. Toen hij aanvoelde dat we
wel veel wisten over de toestand in zijn gezin, ~~bleef~~
kwam hij enige tijd niet naar de Rading. Begin
Februari 1929 kwam hij weer en bracht een exem-
plaar van "Het Boek der Liefde" mee. Hij zei toen dat
er altijd voor hem iets droevigs was in 't verschijnen
van een "boek, omdat dan de echte inspiratie al-
tijd al voorbij was." 't Was na dit bezoek, dat hij 't ge-
dicht stuurde, dat hij 's avonds op weg naar Am-
sterdam had geschreven. ~~Dikwijls zaten we, als we~~
Na dat ~~bezoek~~ Daarna kwam hij weer geregelder en sprak
ook openlijk over alles. Dikwijls zaten we, als we
hem in de avond naar de laatste trein hadden ge-
bracht nog uren te praten hoe we hem zouden
kunnen helpen. Maar we wisten ook geen oplossing.
Hij schreef steeds veel muziek, maar 't kostte hem
veel inspanning. Hij zag er vermagerd en bleek en
dikwijls zéér vermoeid uit. Nu en dan had hij ook
last van zijn maagkwaal, die hem al lang ~~[illegible]~~ soms
~~deed~~, ~~tijdelijk~~ bij inspanningen hinderde.

ERVEN PIECK

VII

De kinderen en wat later
ook Alice waren (reeds in 1920) naar Re-
né's familie in Vlaanderen
vertrokken. Hij woonde toen
(later) in Amsterdam in de Bronck-
horststraat geheel alleen. Ook
financiëel was 't heel moeilijk.
Ik herinner mij nog de laatste
avond dat hij hier vanuit Bus-
sum was gekomen. We liepen
allen samen in de schemering
de tuin nog even om. In de
verte langs de spoorbaan, zong
een jongen een beetje weemoedig.
René zong heel weemoedig mee. „'k Geloof dat ik
als ik eenmaal in Amsterdam woon, ik dan pas
~~heel erg~~ (echt) heimwee zal krijgen naar mijn streek" zeide
hij. Bij ons deed de omgeving en ook de mensen
uit deze buurt, hun manier van praten, hem altijd
zeer aan z'n geboortestreek denken. In de Bronck-
horststraat heeft Elsa ook nog wel tijdelijk gelogeerd,
maar op den duur was het daar toch niet vol te
houden. Alice is toen weer teruggekomen en heeft
hem geholpen te verhuizen naar de Bestevaerstraat,
(waar de huur ook wat lager was!)
Hij sprak ervan dat hij 't zo treurig vond, dat Alice
dacht dat 't nu wel weer zo kon blijven, terwijl hij
wist dat dàt onmogelijk was. „Om erger onheil te
voorkomen" is Alice toen „weer" terug naar Vlaan-
deren vertrokken. Toen is kort daarna Ria gekomen
(eerst tijdelijk, toen) voor goed..... „Zij is als „Noirette" in „Harmen Riels"" "
zei René eens, „Ik moet (vroeger) al dat voorvoeld hebben dat
die figuur in mijn leven zou komen." Maar later
~~bleek~~ (bemerkte ik) dat Ria toch ànders handelde dan Noirette.
René was in die latere jaren niet (geheel) vrij meer, ~~wat dat~~ (eerst in kleine,
later ook in grotere dingen)
– juist voor hèm – héél moeilijk moet zijn geweest.
Als René in die herfst 1925 met mijn Vader druk
zat te praten, ~~bleef Ria niet luisteren, maar ging
wat in de tuin wandelen, en ging René haar later
halen. Maar 't waren maar kleinigheden, en overigens~~

ERVEN PIECK
ERVEN PIECK

was 't na al de twijfel en de ontelbare en onoverkomelijke moeilijkheden van de vóór-afgaande jaren een tijd van betrekkelijke rust, waarin 't plan voor 't Zonnefluitje ontstond. Hij las elke Zaterdagavond vóór wat hij in die voorafgaande week had geschreven. 't Gedeelte over "Schoonhoeve" is altijd een genot voor mij om 't te herlezen, 't Geeft zo helemaal de Geest van ons huisje toen in die tijd, en de „Heer Rijkhart en Mevrouw van Schoonhoeve" zijn zo ~~zeer~~ mijn Vader en Moeder. 't Waren toen ~~nog~~ zulke gezellige goede dagen. Toen René het boek meebracht - op 1ste Mei 1926, - schreef hij er een opdracht voor mijn Moeder in. Mijn Vader was 3 December 1925 heengegaan. Voor ons vieren een bijna onoverkomelijk gemis. Maar ook voor René was 't gemis ongetwijfeld heel moeilijk. Van de bloemlezing was al niet meer gewerkt nadat ~~hij~~ met Ria samen kwam. 't Zingen en pianospelen werd ~~toen~~ ook minder. Eerst werd nog heel dikwijls het zangspel Huibert Cornelisz. Boot gezongen en gespeeld, waarvoor René de muziek had geschreven. 't Werd in 1929 voor de A.V.R.O. (dat is voor de Radio) opgevoerd. 'k Maakte een tekening van René met de fluit, Ria voor de piano en m'n beide Zusters aan 't zingen, want haast elke week voerden zij 't stuk uit, dat altijd weer nieuw was. Later deden we 's avonds een spelletje, domineren of „mens erger je niet". Voor dat laatste had René - ik denk om de naam - een beetje voorkeur. 't Was ook gezellig, zoals alles waar René aan meedeed. - Heel moeilijk werd het pas in 1929 toen Borms vrij kwam en René weer in Vlaanderen kon gaan. Ria had toen een les in Maartensdijk bij de Vrouw van de Dokter. In die tijd × vertelde René dan over zijn kinderen, over Borms en over de Raad van Vlaanderen die gesticht moest worden.

× terwijl Ria daarheen was

ERVEN PIECK

IX

Hoewel Ria er niet voor voelde is hij toch nog verscheidene keren naar Vlaanderen geweest. Op 13 Februari 1931 voor voorbereidingen voor de Raad v. Vlaanderen en op 15 Maart voor de Stichting daarvan. Ook bezocht hij Joost, toen hij een ernstige operatie had ondergaan. „'t Is plicht nu naar hem toe te gaan" zei mijn Moeder toen. En zó voelde René 't zelf ~~eigenlijk~~ ook.

In Mei 1932 verscheen een nieuwe druk van de Noodhoorn, door hem zelf verzorgd. Op 21 Mei was de Dietsche Landdag in Utrecht. Hij leidde daar nog met veel vuur de Jeugdafdeling, en bracht zijn vuur op de jonge mensen over. Maar hij zag er vermoeid en zeer verzwakt uit, zodat toen hij op Zondagmorgen wat te laat kwam door een vergissing, wij zéér ongerust waren.

Op 6 Juni kwam hij naar de Rading. Betty en ik haalden hem blij van de trein. Hij had een vroegere trein kunnen halen en had al een poosje in 't bos gelegen. Maar toen hij ons zo vrolijk zag aankomen, schudde hij heel even zijn hoofd. Toch bleef ik vast vertrouwen dat 't weer zou gaan als in 1928, toen hij ook ziek hierheen kwam en na 14 dagen geheel genezen was. De volgende morgen maakte hij plan een grote wandeling te doen, en vroeg of ik meeging. Ook „Donar" onze hond, die ook zo'n goede vriend van René was, ging mee. 't Lopen scheen hem niet te vermoeien. We stapten flink door en genoten van 't mooie weer. Zo maakten we ook de volgende dagen heerlijke wandelingen, 't laatst op Vrijdagmorgen maakten we een grote tocht over de hei, en langs de korenvelden terug. Op mijn aanraden rusten we nu en dan, maar hij maakte geen vermoeide indruk. Toch had hij, als we dan thuiskwamen – géén eetlust. En áls hij wat at, een klein hapje maar, bekwam dat hem niet goed. Van naar „de Dokter gaan" wilde hij niet horen, hoewel hij hem al wel verschillende malen eens ontmoet had en hem al goed kende. Vrijdagmiddag werkte hij weer vol vuur aan zijn aantekeningen voor de Grote Rede die hij Zondagmiddag op de vergadering van de Raad van

ERVEN PIECK

Vlaanderen zou houden.
Zaterdagmorgen ging ik in Maartensdijk de auto bespreken die hem Zondagmorgen naar Utrecht zou brengen om daar de eerste trein naar Antwerpen te nemen. "Morgenavond ben ik al weer hier," zei hij. Zaterdagmiddag kwam Ria volgens afspraak en tegen de avond bracht hij haar zelf naar de trein. Daarna besloot hij maar meteen naar bed te gaan om Zondag vroeg op te zijn. In de vroege morgen hoorden we dat hij heel ziek was. 't Was ± 4 of 5 uur. Even later riep hij: „Bé, ik zal niet kunnen gaan!" 'k Ging meteen naar hem toe, maar zag wel dat hij veel zieker was. „'k Ga meteen de Dokter halen" zei ik. „Neen" zei hij „ik wil het niet!" „Ja, 'k moet het toch doen" zei ik en holde al weg om de fiets te halen. 't Was de eerste en enige keer dat ik iets deed, dat ik wist dat hij niet goed vond. De dokter kwam gauw, onderzocht hem geheel, maar kon niets met zekerheid zeggen. Hij veronderstelde wel een maagzweer, waarvan hij misschien al heel lang last had! Hij raadde rust houden, met innemen van zuiveringzout mocht hij voortgaan, daar René meende dat hem dat vorige dagen enigszins goed deed. 'k Bleef die hele morgen bij hem, tegen de middag scheen hij iets rustiger. „'t Is toch goed dat ge de Dokter gehaald hebt, Zuske!" zei hij toen. Later op de middag werd zijn ademhaling korter. 't ging zoals hij 't zelf in „De Kamper" had beschreven. 'k Holde toen weer naar beneden en Marie belde op mijn aandringen de Dokter op. Even later kwamen mijn Moeder en Zusters ook naar boven. 't Ging toen heel snel, hij opende de ogen heel wijd, en keek ons nog even aan. Toen gebeurde het. Even later belde de Dokter. 't Zal toen ± 5 of 6 uur 's avonds zijn geweest...

ERVEN PIECK